

Astrid Lindgren – den motvilliga celebriteten

Helene Ehriander

När Mark Levengood invigningstalade på litteraturfestivalen LitteraLund våren 2015, berättade han om när han och Astrid Lindgren var ute och tog en öl tillsammans och han frågade henne:

– Hur känns det att vara en levande legend?

– Du skulle bara veta hur svårt det är för en levande legend att få ett ordentligt stopp öl!

svarade hon rappt och med glimten i ögat.

I denna lilla anekdot ryms mycket av det som vi förknippar med Astrid Lindgren: hon var och är en ikon och hon försökte själv tona ner detta. Hon eftersträvade inte sin berömmelse, något som fick motsatt effekt och bidrog till konstruktionen av en sann celebritet och ledde till att hon kom att uppskattas ännu mer. Med denna artikel vill jag undersöka författaren Astrid Lindgren utifrån ett celebritetsperspektiv, det vill säga att utifrån de teorier som finns om litterära celebriteter, studera hur celebriteten Astrid Lindgren konstruerades och vad som bidrog, och fortfarande bidrar, till att upprätthålla denna föreställning. En metod som används i studiet är så kallade frågelistor, där några hundra personer fått svara på frågor om vad de kommer att tänka på när de hör namnet Astrid Lindgren. När olika typer av mätningar på vem som är den mest populära och betydelsefulla svensken genom tiderna har genomförts, har alltid Astrid Lindgrens namn kommit bland de främsta. I samband med millennieskiftet var det många som i olika sammanhang röstade för att Astrid Lindgren faktiskt varit den mest betydelsefulla personen de senaste tusen åren! Detta säger förvisso något om hur kort vårt minne är, men det säger desto mer om den popularitet Astrid Lindgren under många år omgetts av och att hennes person betytt så mycket för så många att hon blivit en genuin nationalikon (Ehriander 2011: 59-80).

Ikonstatus

I vardagligt tal är en kändis en person som är allmänt känd i en stor del av samhället och ibland graderas dessa också som A-kändisar och B-kändisar beroende på hur deras kändisskap för tillfället ser ut. B-kändisar kan vara personer som är på väg att bli kända och som arbetar hårt för att nå kändisstatus, men det kan också stå för personer som under en tid varit kändisar men som är på väg ut och som med alla medel klamrar sig fast för att bibehålla sitt kändisskap. Många är de personer som inom olika områden är kändisar, men det är betydligt färre som får status som celebritet eller ikon. Journalisten och författaren Åke Persson har skrivit boken *Berömda sista ord och historien bakom dem* (2013) där han lyfter fram sådant som gör att vissa personer får ikonstatus: De ska ha ett karakteristiskt utseende så att de är lätta att känna igen, de ska ha varit berömda redan i sin samtid och de måste fylla ett behov i den samtid som hyllar dem som ikoner. Allt detta stämmer väl in på Astrid Lindgren. Vidare ska ikonerna gärna stå i opposition mot något eller ha börjat som en underdog, ikonerna ska gärna ha dött ung och på ett dramatiskt sätt och slutligen ska ikonerna ha lyckats att

profilera sig inom den anglosaxiska kultursfären då detta av oss ofta upplevs som ”hela världen”. Astrid Lindgren uttalade sig vid ett flertal tillfällen med sunt förnuft om olika samhällsfrågor där kända politiker fick både tänka om och backa från sina ställningstaganden. Att Astrid Lindgrens böcker översatts till över hundra språk är välkänt och gör henne till en världskändis. Dock levde hon ett långt och relativt ”vanligt” liv, något som på ett paradoxalt sätt bidrar till en känsla av närhet istället för den distans som ofta finns till ikoniska personligheter.

Celebritetsforskaren Chris Rojek skriver i *Celebrity* (2001: 10 f.) att en person blir kändis när den får en upphöjd och glamourös status i offentligheten, och Graeme Turner framhåller i *Understanding Celebrity* (2004:8) att det som kännetecknar en kändis jämfört med en välkänd person är att intresset förflyttas från den offentliga rollen, i det här fallet litteraturen, till personens privatliv. Rojek skiljer mellan olika typer av kändisar: de som redan från födseln är kändisar eftersom de är kungligheter eller eftersom deras föräldrar är berömda, de som blir kändisar eftersom de presterar något och vinner framgångar och popularitet utifrån detta samt sådana som blir kändisar för att de förekommit i medierna (2004: 17). I denna artikel diskuterar jag vidare utifrån den ikonstatus som konstrueras runt den välkända svenska barnboksförfattaren Astrid Lindgren och det meningsskapande runt Lindgren som kändis som vi har att förhålla oss till. Torbjörn Forslid och Anders Ohlsson skriver i sin bok *Författaren som kändis* att celebritetskulturen är ”en i grunden tolkande verksamhet” (2011: 42). Detta innebär att de berättelser som presenteras i media inte är färdiga eftersom de utvecklas med tiden och kräver aktivt tolkningsarbete från mottagarna (ibid.). När jag i denna artikel väljer att skriva om Astrid Lindgren utifrån ett celebritetsperspektiv, innebär det således också att jag bidrar till att tolka Lindgren som en finkulturell celebritet. I den forskning om författaren som jag är med om att skriva fram, bidrar jag vidare till att konstituera och föra vidare hennes roll som en finlitterär celebritet, något som grundas på hennes litterära prestationer som är av intresse för forskning och högre utbildning.

När jag nu ser på Astrid Lindgrens roll utifrån ett celebritetsperspektiv, inser jag de svårigheter som mina studenter upplever när jag uppmanar dem att ”kritiskt analysera” Astrid Lindgrens verk. Studenterna brukar se ömsom förfärade, ömsom förvirrade ut, och de ställer frågor om hur de ska kunna vara kritiskt granskande när de valt kursen om Astrid Lindgrens författarskap för att de beundrar henne så mycket och älskar de karaktärer hon skapat.

Det har även fram till ganska nyligen varit svårt att hitta kurslitteratur med goda exempel på litteraturanalys av Astrid Lindgrens verk, eftersom de flesta som skrivit om författarskapet också är överens om att hennes verk är både fantastiska och underbara, och därmed har svårt för att såväl distansera sig från de texter de skriver om som att skilja mellan personen Astrid Lindgren och hennes verk. Detta hänger samman med att Astrid Lindgrens ikonstatus varit hög och intakt ända sedan hon blev känd som författaren till Pippi Långstrump för över 70 år sedan. En artikel om de traditionella könsroller som finns i Lindgrens verk, kunde för inte så länge sedan vara svår att få publicerad, eftersom ingen ville bidra till något som kunde uppfattas som kritik av den älskade författaren. Att Astrid Lindgren i sina berättelser ofta skildrade en svunnen tid, då pigor respektive drängar hade sina bestämda sysslor och då mammor rullade köttbullar och pappor yrkesarbetade, hjälpte inte eftersom det kunde uppfattas som kritik att lyfta fram det i en tid då kampen för att bryta upp invanda könsroller var i full gång. Nu är emellertid läget annorlunda och det har publicerats både

litteraturvetenskapligt intressanta artiklar och en antologi med titeln *Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap* (2015). Att göra nya läsningar av verken innebär inte på något sätt att man förringar deras litterära värde, utan att man sätter dem i nytt ljus utifrån ny litteraturvetenskaplig teori och ser dem i nya sammanhang för att visa hur Astrid Lindgren skrev in sig i sin samtid och de värderingar som då rådde.

Det har skrivits flera biografier om Astrid Lindgrens liv, både för vuxna och för barn, och därutöver en mängd artiklar i dags- och veckopress. Någon gång har hon också förekommit i samlingsverk tillsammans med andra berömda personer. Ett intressant exempel på det sistnämnda är Jan Berggrens bok *Inte bara kungar. Makten och kunskapen, näringarna och kulturen från Nils Dacke till Astrid Lindgren* (2008). De enda kvinnor som fått ett eget avsnitt i boken är Fredrika Bremer och Astrid Lindgren; den sistnämnda lyfts ju också i titeln. Alla de 44 betydelsefulla männen omnämns i de olika avsnitten företrädesvis med för- och efternamn eller efternamn; om de nämns vid förnamn är det i stor utsträckning då Berggren skriver om deras barndom eller ungdom. Fredrika Bremer och Astrid Lindgren omnämns oftast med förnamn och rubriken på Astrid Lindgren-avsnittet är anmärkningsvärt nog "Sagotanten" (2008: 221). Detta nedsättande och förringande epitet fick också den första svenska och första kvinnliga Nobelpristagaren i litteratur, Selma Lagerlöf, dras med, trots att de båda kvinnorna var både intellektuellt arbetande och litterärt originella. Att Astrid Lindgren får plats i boken bland män som Carl von Linné, Lars Johan Hierta, Alfred Nobel och Olof Palme är i sig ett bevis på hennes berömmelse, men Berggren påpekar också att "[b]öckerna är välkända" (ib. 221) och motiverar hennes plats i boken med: "Berömmelsen i världen tilltog. I Sovjetunionen/Ryssland, Tyskland, Storbritannien, USA och många andra länder var framgången stor. Det var bara i Frankrike som den var mer dämpad, kanske beroende på att barnuppfostran där alltid har varit ganska auktoritär" (ib. 224). Astrid Lindgrens plats i boken motiveras således med att de böcker hon skrev är *välkända* och att de bidragit till hennes *berömmelse* samt att hennes böcker nått läsare utanför Sveriges gränser. Forslid och Ohlsson skriver:

grundläggande när det gäller litterära celebriteter är den litterära prestationen. Det är de publicerade böckerna som lägger grunden till kändisskapet. Därtill kommer den mediala exponeringen, som är en absolut förutsättning för kändisskap och efterhand alltmer inriktas mot privatlivet. I motsats till vissa andra typer av mediala kändisar är aktörspektivet centralt för den litterära celebritetskulturen. En författare ger – oavsett om han eller hon avser att göra det eller inte – en bild av sig själv genom sina texter. Författaren som kändis konstrueras därför i samspelet mellan författarens eget agerande i offentligheten och mediernas gestaltning av detta agerande. (2011: 49)

I december 2014 utkom Jens Andersens biografi om Astrid Lindgren, *Denna dagen, ett liv: En biografi över Astrid Lindgren*, och den blev snabbt en bestseller i Danmark där den först utkom, och den översattes omgående till svenska och tyska, något som också visar att Astrid Lindgren är en känd person och ett kulturarv även i andra länder: det må vara att hon inte är att betrakta som en "global celebritet" trots att hennes böcker är översatta till fler än hundra språk. Varje land och kultur har sina egna celebriteter, men för de flesta av dessa gäller att deras berömmelse inte sträcker sig utanför det kulturella området eller landets gränser (Driessens 2013: 643). Astrid Lindgren blev främst en celebritet i de nordiska länderna och i Tyskland, även om de karaktärer hon skrev om är kända globalt. Förutsättningen för att

skriva en ny biografi är att en ny bild av Astrid Lindgren måste kunna växa fram och Andersen skildrar framför allt på ett respektfullt sätt en lite mer nyanserad bild av den privata Astrid samtidigt som han lyfter fram en intellektuellt kraftfull och starkt politisk kvinna, en sann idealist som inte i någon av sina roller arbetade för egen vinning, och som i sitt författarskap är starkt värderingsskapande. Andersen understryker också Astrid Lindgrens roll som en medvetet arbetande författare, en kvinna som förvisso har en särpräglad begåvning men som också måste arbeta för att ta hand om den. Han slår därmed i sin biografi en gång för alla hål på det romantiska författaridealet som många velat förknippa ”sagotanten Astrid” med under årens lopp.

Kort efter att biografien släpptes i bokhandeln, gick Kristina Lindströms Astrid Lindgren-dokumentär i tre delar på SvT, och här berättades också om sådant som tidigare varit mindre känt om författarens liv. På norska utkom 2015 en ny biografi för barn om Astrid Lindgren, med titeln *Astrid Lindgren*. Författaren till denna är Agnes-Margrethe Bjorvand, som också är Astrid Lindgren-forskare, och hon inleder boken med att hälsa läsaren välkommen och skriva: ”Dette er ei bok om Astrid Lindgren – verdens beste forfatter. Det synes i hvert fall jeg” (s. 8). Boken är konstnärligt illustrerad av Lisa Aisato och den översattes 2016 till svenska.

Även på svenska har det nyligen utkommit en nyskriven biografi med titeln *Astrid Lindgren. Ett liv* (2017). Detta är en lättläst biografi för vuxna och målgruppen förefaller vara nysvenskar i behov av lättläst litteratur då ”svenskar” i förordet kallas ”de” och inte ”vi”, något som blir lite egendomligt ur flera aspekter: ”Astrid Lindgren är en av Sveriges mest kända författare. Nästan alla svenskar vet vem hon är. De har läst hennes böcker, sett filmer och teve-program och använder ord och uttryck som Astrid hittat på” (Dahlén & Drewsen 2017:4). Rubriken till detta inledande avsnitt travestierar hennes kända karaktär Karlsson på taket och slår samtidigt fast celebritetsstatusen: ”Världens bästa Astrid”. Redan inledningsvis, och sedan också genomgående, omnämns Lindgren familjärt med förnamn som om hon vore en av våra nära vänner. Ett kapitel har rubriken ”Känd och älskad” och här får läsarna insikt i hur vägen till berömmelse såg ut: ”Många läste hennes böcker och hon var med i radion och fick många priser för sina böcker. [- - -] När Astrid var med i radio och senare i teve visade hon att hon var klok och rolig. / I böckerna märktes det också att hon förstod hur det kändes att vara ensam och ledsen. Det gjorde att många människor tyckte om Astrid och fick förtroende för henne” (s. 38). Svåra ord och begrepp förklaras i faktarutor och boken avslutas med ”Viktiga årtal i Astrids liv” och ”Åren då några av Astrids böcker gavs ut”.

Mediernas betydelse för Astrid Lindgrens kändisskap

Det är i någon mån alltid medierna som bidrar till att en person går från välkänd med kvaliteter och karisma till celebritet (Forslid & Ohlsson 2011: 40). Celebritetskulturen är beroende av masscirkulation av tidningar, TV, radio och film (Rojek 2001: 16). Astrid Lindgren var en person med stark integritet och hon förefaller tidigt ha förstått att celebritetsstatus alltid innebär en uppdelning mellan den privata och offentliga personen (Rojek 2001: 11), något som gjort att hon bestämt sig för att skilja på de olika rollerna och att medvetet bidra till hur konstruktionen av hennes kändisskap skulle låta sig göras. Till denna medvetenhet om privat och offentligt bidrog säkert det ”hemliga beredskapsarbete” som

Astrid Lindgren påbörjade den 15 september 1940, och som hon antyder i sina dagboksanteckningar från krigsåren (Lindgren 2015). Långt senare kom det till allmänhetens kännedom att hon, tillsammans med många hundra andra kvinnor, arbetade på försvarsstabens underrättelseavdelnings brevcensur. Där läste hon andra människors brev till varandra i jakt på information om i första hand nazister, men också kommunister och andra som ansågs farliga för rikets säkerhet (Breitner 2015). Läsningen av dessa brev gav också den unga Astrid Lindgren information om hur vanliga människor i olika länder levde och hur kriget påverkade dem.

Den offentliga personen regisserar alltid sina framträdanden och väljer vilket ansikte som ska visas utåt, samtidigt som det privata med varierad framgång försöks hållas just privat (Rojek 2001:11). När jag tillsammans mina dåvarande studenter i samband med Astrid Lindgrens 90-årsdag tog fram tidningsartiklar från tidigare bemärkelsedagar, visade det sig att hon upprepat sig på ett likartat sätt när journalisterna ställde sina frågor alltsedan hon fyllde 60 år. Hon gav formelartade svar på frågor från pressen, vinklade svaren så att hon fick sagt det hon ville, styrde konsekvent bort från det privata, och hon hade dessutom ett litet lager av trevliga anekdoter som hon valde att berätta både för att underhålla och för att leda bort från de frågor som hon var mindre intresserad av att svara på. Journalisterna blev trevligt bemötta och de har omvittnat att de kände sig utvalda och sedda, något som ofta syns i de artiklar de skrev. Att de styrdes bort från svaren på de frågor de ställt upptäckte de ibland inte förrän långt efteråt, och det är mer än en journalist som i efterhand förstått och erkänt att Astrid Lindgren fått dem att berätta om sig själva istället för att svara på de ställda frågorna. Detta fick även jag själv erfara när jag skulle intervjuva Astrid Lindgren i samband med mitt avhandlingarbete och hon uppmanade mig att berätta om mitt eget liv. Forslid och Ohlsson skriver att ”det i den svenska litteraturhistorien är lätt att finna exempel på författare som befunnit sig mitt i rampljuset” och som ”varit både kulturellt och massmedialt framgångsrika, men som ändå tagit skarpt avstånd från livet i offentligheten” (2011: 45). Som exempel nämner de bland annat Lars Norén och Sven Delblanc, och som ytterligare ett exempel hade också Astrid Lindgren kunnat tillfogas. Astrid Lindgren skrev på nyårsdagen 1957 till sin väninna Louise Hartung: ”Häromdan var det på en enda dag fyra personer som i tur och ordning sa till mig: Jag älskar dig. Med större eller mindre eftertryck. Nu säger jag inte det här för att liksom slå mig för mitt bröst och konstatera, se bara hur underbar jag är! Tvärtom, det är för mig en fullständig gåta, varför någon fäster sig så hårt vid mig och ibland skulle jag nästan tycka det vore lättare, om inte kraven på engagemang från min sida vore så stora.” Vidare kallar hon sig själv i samma brev: ”en enstöring med ett väldigt stort behov av att sitta alldeles ensam och stirra på min navel” och fortsätter med vad andras uppmärksamhet får för konsekvenser: ”Och när så många drar i mig, sätter jag mig istadigt ner och rör mig inte ur fläcken” (Lindgren & Hartung 2016: 194).

Bland det som Astrid Lindgren undvek att tala om var familjen. Det dröjde exempelvis många år innan svenska folket fick reda på att hennes son Lars var född utom äktenskapet och att hans pappa var en gift man. Det dröjde ännu längre innan det kom till allmänhetens kännedom att äktenskapet med Sture Lindgren inte var alltigenom lyckligt. Det som är intressant i detta sammanhang är att Astrid Lindgrens ikonstatus inte rubbats av de ”hemligheter” som avslöjats om hennes liv, utan tvärtom har hon nu fått ett nytt uppsving som beundrad och älskad författare och nationalikon. I detta ligger både en uppskattnings för

den hon var och det hon utträttade, men det öppnar också för ett självspeglande identitetsskapande. Liksom de flesta andra brottades hon med sådant som att som tonåring bli förälskad i fel man, äktenskapsproblem samt oro över barnen och åldrande föräldrar.

Engagemanget i Astrid Lindgrens liv har att göra med att många kan känna igen sig och använda hennes erfarenheter för att få perspektiv på sitt eget liv (Bird 2003: 32). Astrid Lindgren är ingen kändis att skvallra om och hennes sorger är inget att frossa i. Hon trillar inte ner från den piedestal hon blivit satt på; hon blir djupt mänsklig, vår empati väcks och vår beundran blir bara större när vi förstår att hon var den hon var trots de svårigheter hon mötte i sitt liv. Astrid Lindgren blir här också ett slags objekt för överförda känslor (*transferred feelings*, Johnson 2006: 524) genom att vi känner igen oss i de svårigheter hon genomgått; vi känner med Astrid Lindgren, vi bearbetar våra egna känslor och det uppstår en slags samhörighet i mötet. Forslid & Ohlsson skriver också att ”celebriteter ständigt måste förhandla sin position mellan det offentliga och det privata” och de ”framställs som på en och samma gång extraordinära och vanliga” (2011: 41). De påpekar vidare att detta leder till att celebriteter ofta upplevs som mångbottnade och motsägelsefulla, men vad gäller Astrid Lindgren så har hennes konsekventa taktik att en gång för alla bestämma sig för var gränsen går mellan privat och offentligt, inneburit att bilden av henne är förhållandevis helgjuten och stabil.

Astrid Lindgrens popularitet ökade ytterligare under våren 2015 när hennes *Krigsdagböcker 1939–1945* publicerades, redigerade av dottern Karin Nyman. I dessa dagböcker påbörjar Astrid Lindgren, innan hon debuterat, skapandet av sig själv som intellektuell och författare. Hon inleder det undersökande av gott och ont som sedermera kom att prägla hennes författarskap och leda till att hon blev den politiska aktivist som vi inte skulle få se agera förrän hon blivit pensionär. Som författare trädde hon emellertid fram samma år som krigsdagböckerna slutade, och då inleddes också det ”kändisskap”, den popularitet och den personkult som hon hela sitt liv spjärnade emot och som hon uttalade att hon var trött på. För att skilja på sig själv och celebriteten talade hon om den offentliga Astrid Lindgren i tredje person: ”Jag är så trött på den där Astrid Lindgren, som de tjarar om överallt, det är inte jag, det är som om det handlade om någon annan” (Strömstedt 2007: 384). Astrid Lindgren har också uttalat: ”Och jag *vill* inte vara populär längre”, och att hon är trött på att vara med i veckopressen (Strömstedt 2007: 385). Här är inte Astrid Lindgren unik; Forslid och Ohlsson menar att ”[n]ästän genomgående beklagar sig kändisar över att deras privatliv ’invaderas’ av medierna” (2011: 38). Naturligtvis bidrog denna tillbakadragenhet till att hon blev än mer attraktiv för journalisterna och att ett reportage med henne blev eftertraktansvärt och exklusivt, även om man bör ha i åtanke att den media som intresserade sig för Astrid Lindgren var betydligt mer försiktig och respektfull än de paparazzifotografer som idag jagar kungligheter och popstjärnor med teleobjektiv.

Astrid Lindgren som litterär personlighet och celebritet

Astrid Lindgren ville naturligtvis gärna bli läst och även om hon inte ville vara en ”kändis” så insåg hon förstås att berömmelsen bidrog till marknadsföringen och böckernas spridning, liksom att hennes namn hade kommit att bli både ett varumärke och ett kvalitetsmärke. Som ”kändis” blev hon dock mer en personlighet än en ”stjärna”, och hon eftersträvade att vara sig

själv och att i högre utsträckning marknadsföra sitt författarskap än sin person. Utan media hade hon dock enbart varit känd genom sina böcker, och det är troligt att hennes berömmelse då inte varit lika stor. Ofta är det så att en kändisförfattares namn först förknippas med ett särskilt verk som blir omskrivet, omtalat och berömt. Därefter sprids författarens namn och används i andra sammanhang förknippat med författarskapet och förlagsverksamhet för att sedan övergå till att bli ett namn i sig som frigjorts från böckerna och börjar cirkulera i andra sammanhang. Joe Moran menar att den litterära celebriteten är speciell genom att den förvärvar och besitter kulturellt kapital genom att litterär, kommersiell och massmedial framgång kombineras. Media bidrog också till att höja Astrid Lindgrens kulturella kapital och en synergieffekt skapades, eftersom hon också syntes i media och kunde framhålla sitt författarskap i olika sammanhang och få en publik som kanske vanligtvis inte intresserade sig för litteratur. Moran menar vidare att för kändisar i den litterära världen kan det bli en konflikt mellan konst och pengar, och det finns en rad författare som försökt befria sig från såväl förväntningar vad gäller kändisskapet som de krav som ställts från den litterära marknaden (Moran, 2006: 327ff.).

Samtidigt som kändisskapet etablerades skapades också det som kommit att kallas en parasocial relation (Turner 2014:102) mellan Astrid Lindgren och hennes beundrare, en relation som imiterar en vanlig relation med människor man känner. Detta tog sig bland annat uttryck i de mängder av beundrapost hon emottog genom åren där för henne helt främmande människor berättade om sitt liv, sina bekymmer och problem. 75 000 beundrabrev finns bevarade till eftervärlden och framtidens forskare på Kungliga biblioteket i Stockholm (Lindgren 2016:8) Ett exempel på såväl beundran och medvetenhet om det inflytande Astrid Lindgren hade samt på en parasocial relation är när den tolvåriga Sara skriver till henne och ber om en filmroll och sedan berättar om sådant som tynger henne. Här övergår den parasociala relationen efterhand till sann vänskap och ömsesidighet i den brevväxling som över 40 år senare publicerades som bok, *"Dina brev lägger jag under madrassen": en brevväxling 1971–2002* (Lindgren & Schwardt 2004). I den efterföljande boken *"Kära Astrid, det är jag igen". Brev utan svar* (2017) fortsätter den vuxna Sara Schwardt att skriva med Astrid Lindgren som tänkt mottagare genom att både tilltala henne och försöka tänka ut vad hon skulle ha svarat. Här fortsätter således vänskapen med den bortgångna Astrid Lindgren och Sara Schwardt reflekterar över de vändningar hennes liv har tagit sedan den första boken gavs ut. Hon funderar över det som varit, den betydelse Astrid Lindgren fått för henne på flera sätt samt vad hon nu ska göra med sitt liv. Boken igenom vänder sig Sara Schwardt till Astrid Lindgren och använder sig av de tankar hon delat med sig av brevlades och sätter sitt liv i relation till dessa. Berättelsen är Sara Schwardts, men den blir också vår genom den allmängiltighet som finns i funderingarna över hur man ska leva sitt liv. Genom att läsa denna bok där Saras och Astrids vänskap är den röda tråden blir man som läsare också indragen i deras relation och delaktig i en parasocial relation till dem båda.

I skönlitterära verk möts läsaren också ibland av referenser till Astrid Lindgren och hennes författarskap. I den år 2009 Augustnominerade ungdomsromanen *Svenhammets journaler* av Zulmir Bečević, berättar huvudpersonen om hur han, trots att han är född i Sverige och har svenska som modersmål, aldrig kommer att räknas som svensk. Han lever i ett ständigt utanförskap med sina rötter i två kulturer och intar en ambivalent hållning gentemot det svenska samhället. När han förälskar sig i en svensk flicka och dagdrömmer om att de är

tillsammans är det Astrid Lindgren och hennes författarskap som får stå som symbol för de bästa sidorna av Emilias svenska kultur:

När det blir kallt hänger vi på hennes rum. Lyssnar på musik. Ibland läser hon för mig högt i sängen, jag lägger mitt huvud i hennes knä, hon sitter med ryggen mot väggen. Hon läser Astrid Lindgren. Jag älskar när hon läser Astrid för mig. Hon tycker synd om mig när jag säger att jag inte vet ett skit om barnen i Bullerbyn (jag vet inte ens var Bullerbyn ligger), att jag aldrig hört talas om Tjorven, Ronja, Madicken och Emil. Hon pussar mig på pannan när jag säger att jag tror att Pippi är stumpan som svenskarna hänger över spisen när det är jul. Jag ber henne att ge fan i det, att ge fan i att tycka synd om mig. / Jag kan inte få nog av Bröderna Lejonhjärta, min favoritastrid. Det känns som att Astrid talar ett språk jag förstår. Astrid är definitivt getto, en brud jag inte skulle banga att ta med hem till morsan och farsan. (Bečević 2009: 164)

Här framhålls att Lindgrens författarskap också är aktuellt idag, att hon är en del av vår svenska identitet samt den sammanblandning mellan författaren och den litterära personligheten som ofta förekommer.

I Kristina Ohlssons barnroman *Det magiska hjärtat* (2016) finns också Astrid Lindgren, både som celebritet och som författare av välkända böcker, som intertext. Charlotte har hjärtfel och hennes bästa vän oroar sig över att hon inte ska hinna få ett nytt hjärta innan det är för sent. Sjukdomen väcker frågor om liv och död, precis som i Lindgrens författarskap, men det finns också reflektioner över vad som finns kvar av en människa som gått bort och vilka eftervärlden minns: "Och så finns det en massa kändisar, som är döda men som alla ändå pratar om. Som ... Elvis. Och Astrid Lindgren." (s. 90) För att bli ihågkommen utanför den närmsta familje- och vänskretsen krävs att man utträttat något som är värt att minnas, och Charlotte som varit hjärtsjuk hela sitt liv har inte hunnit åstadkomma sådana viktiga saker: "– Ingen minns någon som inte gjort något, sa jag. Alla minns Astrid Lindgren för hon skrev så många böcker. Men om Charlotte dör har hon inte hunnit göra något än. Ingenting som blir kvar. Mer än teckningar." (s. 148) Här finns en direkt intertext till det brev från Astrid Lindgren till Louise Hartung som skrevs våren 1964 och som publicerades 2016, precis som *Det magiska hjärtat*: "Ibland kan jag riktigt sörja över detta, att så många människor, så oändligt många, har levat på vår jord och dött utan att lämna några spår efter sig, ingenting som kan förkunna för oss som lever nu: Jag har också levat!" (Lindgren & Hartung 2016:10). Detta citat av Astrid Lindgren används även i titeln på den bok som innehåller brevväxlingen mellan henne själv och Louise Hartung: *Jag har också levat! En brevväxling mellan Astrid Lindgren och Louise Hartung*, sammanställd och redigerad av Jens Andersen och Jette Glargaard.

Få andra författare kan tänkas användas på liknande sätt i svensk barn- och ungdomslitteratur. Ingen är lika känd som person och ingen har ett författarskap som är lika välkänt och som går att referera till på samma sätt. Graeme Turner (2014) understryker att media är förutsättningen för att en person ska kunna bli en celebritet och redan när första boken om Pippi Långstrump gavs ut 1945, fick Astrid Lindgren mycket medial uppmärksamhet. Med denna bok bröt Lindgren mot tidigare barnbokskonventioner och många blev upprörda över Pippis frispråkighet och beteende. Pippi är förvisso en fiktiv gestalt, men hon är mer välkänd utomlands än författaren som skapade henne. Intressant är också att en röd fläta omedelbart får de flesta människor i Sverige att tänka på just Pippi. När omslaget till *Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap* gjordes, var den röda flätan ett

självkliart val och den ger en tydlig signal till läsaren vad boken handlar om. När Lilian Bäckman gav ut sina *Tre feministiska sagor* på Astrid Lindgren-förlaget Rabén & Sjögren 2017 fanns på omslaget en ung kvinna i Pippi-peruk, något som är tänkt att stärka det feministiska anslaget. Pippi är inte nämnd i ord; två röda flätor som står rakt ut räcker för att alla ska associera till världens starkaste flicka.

Mediernas berättelser om celebriteten Astrid Lindgren

Även om Astrid Lindgren inte var så intresserad av att figurera med sitt privatliv i veckotidningar och TV, blev hon med sin humor och sina kvicka repliker en välkänd och populär röst genom radions *Tjugo frågor*, som började sändas den 17 september 1949. Programmet fick många lyssnare i en tid när utbudet av underhållningsprogram var begränsat och alla fortfarande hörde på samma radioprogram. Genom att höras i en viss kontext vid en viss tidpunkt grundlades hennes popularitet som medial person och som en ”intellektuell celebritet”. Det var ett medvetet val att delta i programmet, och hon bör ha varit medveten om att hon kunde stärka sina roller genom att medverka. Programmets karaktär passade både hennes personlighet och profil som slagfärdig, spirituell och kulturell, och när man lyssnar på de gamla inspelningarna blir det också tydligt att deltagarna i programmet själva hade roligt på ett ”naturligt” sätt.

Filmvetaren Richard Dyer har skrivit om att berömmelse kan sammanstråla med de idéer och strömningar som finns i ett visst samhälle vid en viss tid och därmed fungera såväl epokgörande som konserverande (1986). Ett likartat sätt att se på celebriteters underliggande kulturella funktioner är att förstå mediernas berättelser om celebriteterna som en slags moderna myter, som kan användas av människor för att förstå sig själva och den värld de lever i (Bird 1992). Inom *celebrity studies* talar man om att kändisar kan flyttas från ett fält till ett annat (*migration*) och ett sådant exempel är när en skådespelare blir politiker. Förknippat med detta är också det fenomen som uppstår när en politiker blir en kändis; olika sociala och kulturella fält skapar sina egna kändisar (*diversification*) (Driessens 2013:644ff.). Astrid Lindgren blev inte politiker men hon kom att höras i flera politiska situationer och hon valde att använda sitt kändisskap för att sätta ljus på för henne viktiga frågor (Johnson 2006: 522). Exempelvis höjde hon rösten mot finansminister Gunnar Sträng och aburditeten i skatteskalorna och skrev den satiriska sagan ”Pomperipossa i Monismanien” som publicerades i *Expressen* 1976. Hon talade också för barnens och djurens rättigheter, mot rasism och för hjälp åt de utsatta i samhället. De åsikter hon framförde och argumenterade för var empatiska och sådana som större delen av den svenska befolkningen kunde hålla med om. Hon kommunicerade värderingar som kom från ett underifrånperspektiv och blev genom sitt kändisskap en god förebild. Hon blev en röst som talade för de som upplevde att de inte själva kunde göra sina röster hörda. Hon använde också sitt kändisskap för att sätta fokus på viktiga samhällsfrågor och inte sin egen person, men utan media hade hennes åsikter inte fått något genomslag. Medierna bidrog här till att både väcka allmänhetens och politikernas intresse, styra upp processen och att sätta ramarna för den diskurs som den politiska kommunikationen hade att förhålla sig till, något som inom mediastudier kallas för *mediatization* (Couldry & Hepp 2013). Eftersom hon var välformulerad, snabb i tanken och repliken och ofta humoristisk, blev många av hennes uttalanden bevingade, exempelvis: ”Ge

barnen kärlek, mera kärlek och ännu mera kärlek, så kommer folkvettet av sig själv”, ”Man bör leva sitt liv så man blir vän med döden” och ”Någon patriot har jag aldrig varit. Vi är alla människor – det har varit mitt speciella patos här i livet”. De mest karakteristiska citaten ur ett långt livs samhällsengagemang och skrivande samlades i *Astrids klockbok* i samband med hennes 90-årsdag (1997), och vidare i *Krumelurpiller: Astrid Lindgrens bästa citat för stora och små* år 2007 i samband med hennes 100-årsdag.

Intressant i detta sammanhang är att det också konstruerats citat som tillskrivits Astrid Lindgren i syfte att få lyssnarnas öra. På liknande sätt har det i flera politiska sammanhang använts mer eller mindre tydliga Lindgren-referenser för att föra fram ”svenskhets” som ett nostalgiskt värde, något som Anders Åberg skrivit om (2011: 84f.). Citatet ”När människor med makt slutar att lyssna på folk. Då är det dags att byta ut dom” cirkulerade i sociala medier tillsammans med ett foto på Astrid Lindgren hösten 2015 i samband med flyktingvågen. Det syftade då på att regeringen inte kunde hantera situationen och att den borde avgå. Senare dök detta citat också upp i en broschyr utgiven av Sverigedemokraterna och Astrid Lindgren användes då för att kritisera finansminister Magdalena Andersson. Det har inte gått att fastslå att detta citat härrör från Astrid Lindgren. Språkligt är det för övrigt bara ”nästan-lik” hennes sätt att uttrycka sig och misstänkt felciterat då interpunktionen avviker från Lindgrens gängse sätt att använda skiljetecken. Det som däremot mest upprört både Astrid Lindgrens familj, Saltkråkan AB (Ek 2017) och de som beundrar Astrid Lindgrens gärning, är dock inte att meningen delats upp på ett egendomligt sätt, utan att hon här används med ett konstruerat citat i ett sammanhang där hennes uttalade åsikter inte stämmer in. Astrid Lindgrens namn används för att föra fram ett budskap som inte överensstämmer med de åsikter hon framhöll i andra sammanhang, och med tanke på hennes hjälpsamhet mot utsatta människor, även flyktingar, blir det till ett rent missbruk av hennes namn och status som celebritet. Astrid Lindgrens popularitet och goda rykte används här både för att solka det socialdemokratiska parti hon sympatiserade med och för att sprida främlingsfientlighet, något som går rakt emot de åsikter hon öppet företrädde. Citatet, som inte är ett citat, har alltså konstruerats, eftersom det låter som något Astrid Lindgren skulle kunna tänkas ha sagt, för att få tyngd bakom den åsikt som ventileras. Naturligtvis kan det också vara så att minnet kan ha svikit den som försökte citera, men de flesta av Astrid Lindgrens mest kända citat går enkelt att hitta på internet och således kunde faktauppgiften kontrolleras.

Frågelistor som kunskapsproduktion

För att söka svaret på varför Astrid Lindgren blev en sådan celebritet och nationalikon, sammanställde jag hösten 2009 en så kallad frågelistas som skickades ut från Folkklivarkivet vid Lunds universitet, LUF 229 (se bilaga) till 130 frivilliga informanter spridda över hela landet. Senare samma år skickades den också ut från Nordiska museet (Sp 231) till ungefär lika många personer. Informanterna består av en fast stab av frivilliga meddelare som någon gång om året via post får frågor i olika ämnen att besvara. Det kan vara de mest skiftande ämnen, men ofta har det handlat om sådant som traditionellt intresserat folkklivsforskare och etnologer. Meddelarnas svar och reflektioner får gärna vara subjektiva och utgör en kunskapsproduktion där det är viktigt både vad de berättar och hur de gör det. De som

frivilligt anmält sig skriver för att de är intresserade av att skriva, att bidra till framtidens kunskap om vår tid och för att de helt enkelt vill bli lästa. På så sätt skiljer sig inte meddelarnas syften från de flesta andra skrivande personers. Även en författare som Astrid Lindgren ville naturligtvis skriva för såväl samtiden som framtiden; hon ville bli läst och hon ville lämna avtryck (se Ehriander 2011 för en tidigare artikel om frågelistorna).

Det mest intressanta när jag vill få svar på frågan varför Astrid Lindgren blivit en celebritet och nationalikon, är de värderingar som kommer fram i samband med hennes person. Samtliga informanter berättar bredvilligt om sin beundran för Astrid Lindgren och hur mycket hennes böcker betytt för dem på olika sätt under livets olika faser. I inledningen väljer meddelarna antingen att följa frågelistans första fråga om vilken bok de tycker bäst om eller att skriva något inledande om sin barndoms läsning, förhållandet till litteratur eller slå fast den betydelse Astrid Lindgren haft på ett eller annat sätt: "Få författare i Sverige står nog så många människors hjärta nära som Astrid Lindgren" (LUF, kvinna f.1939). En kvinna född 1923 gör, trots att hon inte läst så många av böckerna, också sitt bästa för att bidra till bilden av en uppskattad och betydelsefull person: "Jag har nog inte så mycket att tillföra när det gäller Astrid Lindgren men tänker svara ändå. Denna underbara människa!" (LUF, kvinna f. 1923).

Astrid Lindgren benämns ofta i frågelistsvaren med bara förnamn, något som kan höra samman med att hon faktiskt känns som en närstående och att många personer upplevde att de hade en personlig relation till henne, trots att de aldrig träffade henne i verkliga livet. Denna så kallade parasociala relation handlar om hur vanliga människor införlivar "kändisar" och mediepersonligheter i sina liv, ofta för att de fungerar som positiva förebilder (Rojek 2001:52) "Astrid Lindgren, det känns som en god vän, fast jag aldrig träffat henne." (LUF, kvinna f.1935). "Hon blev ju så gammal och var en stor personlighet, jag kan ju säga att jag 'kände' henne mer än jag kände min egen mormor t. ex. När jag ser bilder känner jag inget speciellt, men att höra hennes röst; ja, då känner jag något extra, trygghet, så bekant, nästan som någon man kände. [- -] Hon blev så populär antagligen för att hon skrev så bra böcker, för att hon var en modig och tuff person som vågade säga vad hon tyckte. Som levde enkelt trots att hon var rejält förmögen (sådant gillar folk, så slipper de bli avundsjuka). Hon var en riktig tant, men ingen tråkig utan en tuff tant och rolig" (LUF, kvinna f.1947).

Sammantaget ger svaren en bild av en person med stort och varmt hjärta och med generös personlighet, någon som försökte leva ett vanligt liv och inte lät framgången stiga henne åt huvudet. Många meddelare skriver om att de ofta gått förbi hennes port och då alltid tänkt att "där inne bor Astrid Lindgren", att de sett henne promenera i Vasaparken, att de brukade åka samma buss eller att de mött henne när hon kom upp från tunnelbanan. Allt detta ger en bild av en person som, trots sin stora berömmelse, levde ett ganska vanligt liv. Flera är vittnesbörden om hur Lindgren på ett försynt sätt idkat välgörenhet och hjälpt nödställda i meddelarens bekantskapskrets, något som markerar att hon på ett uppriktigt och empatiskt sätt tänkte på andra. Astrid Lindgren var som tidigare nämnt mycket sparsam med information om sitt privatliv till media, men den information meddelarna inhämtat antingen från media eller mun-till-mun-skvaller, som de tolkat och delat med sig av i sina svar visar att Astrid Lindgren står för en idealbild, och detta hänger samman med den roll hon tillskrivs som celebritet. (Dyer 1998). Flera meddelare nämner också just hennes förmåga att hantera media och sitt kändisskap, liksom att hon valt att vara en enkel och vanlig människa. Det är

också intressant och paradoxalt i sammanhanget att de skriver att de gärna läst artiklar om henne, men att de beundrar att hon höll pressen kort: ”Jag har nog ett intryck av att hon höll på det privata, kanske var lite sval mot media etc – och det har jag nog alltid uppfattat som hedersamt. Att hon levde ett förhållandevis enkelt liv, utan större åthävor. Varför vet jag detta? Vet inte. Hon har väl helt enkelt lyckats med att vara precis så mycket offentlig person som hon har velat, dvs inte så mycket. [- - -] Överlag har jag nog ett intryck att hon förvaltade sitt ’kändisskap’ väldigt bra – hon tog till orda bara ibland, och då lyssnade man desto noggrannare. [- - -] Detta selektiva sätt att vara offentlig tror jag väckte folks sympati. Hon var ganska vanlig och hon pratade bara när hon hade något att säga” (LUF, man f.1963).

I frågelistornas svar förekommer inte sällan Astrid Lindgrens betydelse för Sverige på olika sätt, men meddelarna lyfter också fram de egenskaper som gör att de tror eller upplever har bidragit till hennes popularitet: ”Jag tror att Astrid blev så populär för att hon alltid var sig själv i alla lägen oavsett sällskapet. Dessutom kändes det mesta så äkta och oförställt och vem faller inte för sådant. Oavsett förklaring och vad jag själv tror är det i alla fall så att Astrid Lindgren för alltid har gett sitt avtryck i den svenska historien på fler än ett sätt” (LUF, kvinna f. 71). Det finns också ett samband mellan dessa egenskaper, hennes sätt att vara och det som vi svenskar gärna vill definiera som ”svenskt” i ordets mest positiva betydelse. Astrid Lindgren ses både som en utmärkt representant för Sverige och vår svenska kultur och den positiva svenskhet som vi gärna vill se oss som en del av och identifiera oss med. Flera meddelare skriver upprört över att de hade velat se hennes porträtt på en sedel. Något svenskare än en svensk sedel är svårt att tänka sig, och år 2015 fick folket sin vilja igenom och Astrid Lindgrens bild pryder nu våra tjugokronorssedlar.

Astrid Lindgren representerade majoritetskulturens dominerande ideal och värderingar, stod för sunt förnuft och gjorde sig till tolk för djur, barn och den lilla utsatta människan. Hon uppfattas av informanterna som ”klok” och ”folklig” och hon använde sitt kulturella kapital för att vända sig mot sådant som ”alla” tyckte var dumt och fel. Hon tillrättavisade översittare och makthavare, utan att därför framhäva sig själv: ”Hon kämpade för det riktiga!” (LUF, kvinna f. 1942). Det svenska, som i hennes författarskap geografiskt främst representeras av Stockholm och Småland, är också något som lyfts fram i meddelarnas svar. Något som också ofta blir uppenbart i svaren är att svenska folket, här representerade av informanterna, tar parti för Astrid Lindgren och hennes sympatiska personlighet och mot den snobbiga kulturella eliten som inte släppte in henne i kretsen av de intellektuella i Svenska Akademien eller ger henne den utmärkelse de flesta anser att hon borde ha fått: Nobelpriset.

Astrid Lindgren levde som hon skrev, hon var mänsklig och inte märkvärdig; de värden hon stod för i böckerna finns också i hennes egna handlingar och i hennes eget jag. Hon upplevs som tillförlitlig, gedigen, äkta, autentisk och sann på alla sätt. Det som vanligen kallas ”den svenska avundsjukan”, och som drabbar de som inte besitter den ödmjukhet och enkelhet Astrid Lindgren förespråkade, undgick henne och vändes istället till beundran och respekt. En kvinna (f. 1948, LUF) sammanfattar kort och koncist det som alla de 300 meddelarna på olika sätt försöker formulera: ”Jag tror att Astrid blev så populär för att hon var – bara Astrid!”

Svaren på frågelistorna ger en intressant bild av celebriteten Astrid Lindgren, och de innehåller ett ovärderligt insamlat material om en av de största svenska berömdheterna, nertecknat av en generation som levde samtidigt med henne och som på olika sätt har egna

minnen av hennes liv och gärning. När man läser de inskickade svaren måste man dock vara medveten om att frågelistorna i sig rymmer en problematik, som jag inte var riktigt medveten om då de skickades ut, men som jag tydligare ser nu i ett efterhandsperspektiv: Informanterna förväntar sig att jag förväntar mig att de ska hylla Astrid Lindgren – det är naturligtvis därför det gjorts en frågelistas om just henne och inte om någon annan. Har Astrid Lindgren fått en egen frågelistas är det för att hon är betydelsefull och informanterna bekräftar med sina svar att de uppfattat signalerna och förstått frågelistans syfte. I efterhand kan jag också se hur det hos mig som avsändare finns en förväntan i hur frågorna är formulerade och att de inte öppnar för kritisk distans, utan att det också skapas en slags rundgång på förväntningar och hyllningar. Genom frågelistorna har jag själv, genom *min* beundran för Astrid Lindgren och hennes författarskap, bidragit till konstruktionen av henne som ikon och celebritet.

En fråga som öppnar sig, nu femton år efter Astrid Lindgrens bortgång, är om hennes funktion som celebritet har förändrats över tid, det vill säga om det finns det som kallas för ”diachronic differentiation” (Ohlsson et al 2014). Vad har hänt från det att Lindgren hördes i radions underhållningsprogram på 40-talet fram tills nu? En celebritet fyller alltid en funktion för beundrarna och idag är det både ett annat samhälle och en ny generation beundrare. De som idag läser Astrid Lindgrens böcker och ser filmerna baserade på böckerna har inga egna minnen av författaren, och deras föräldrar var så pass unga när Astrid Lindgren gick bort att de inte heller minns när hon syntes i TV och engagerade sig i samhällsdebatten. Den unga generationens minnen är grundade på läs- och filmupplevelser, repriserna i TV av äldre intervjuer samt nyutkomna biografier. Bilden av Astrid Lindgren är i mångt och mycket intakt och de nya berättelserna om hennes liv som vi kan ta del av, konserverar den bild hon själv byggt upp och som vi redan känner till även om lite ny information tillkommit – och en anledning till det är säkerligen att Astrid Lindgren var sig själv även som offentlig person. Journalisten och forskaren Sven- Erik Klinkmann framhåller i en artikel om populärkulturella ikoner att ”ikonerna kan studeras som ett slags spegelbilder och miniatyrer av samhället, av samhälleliga, kulturella kontexter som får olika speciella vridningar och vändningar i dessa stjärnbilder och celesta röster som ikonerna utgör” (2009:4). Han fortsätter med att ”verkliga personens död, alltså den mimetiska delen av stjärnan/ikonen, kommer därför ofta att utgöra ett slags ny början, en ny födelse för ikonproduktionen” (2009:5). Utgivningen av litteratur som skildrar Astrid Lindgren har förvisso tagit fart och bidragit till ett nyväckt intresse för hennes person och liv, men dessa skildringar fördjupar snarare bilden än förändrar den.

Den konferens som anordnades i samband med Astrid Lindgrens 110-årsdag, den 14 november 2017 på Kulturhuset i Stockholm, innehöll ett program som lyfte fram centrala värderingar i författarskapet och Astrid Lindgrens övriga gärningar. Astrid Lindgrens berättelser fanns naturligtvis med, men det fanns också ett stort fokus på sådant som barns rätt till läsning, barns rättigheter i samhället samt alla människors lika värde. Astrid Lindgren lyfts fortfarande fram utifrån de värderingar hon stod för och ett exempel är Martina Montelius artikel ”I dag hade Astrid Lindgren skrivit om marockanska gatubarn” i *Expressen* den 3 augusti 2017 där artikelförfattaren spekulerar i hur Lindgrens författarskap skulle sett ut idag: ”Min personliga gissning är att Astrid Lindgren, om hon levte i dag, skulle ha skrivit en bok om en liten pojke från Marocko. En syskonskara från Syrien. Ett HVB-hem. Läs ’Sunnanäng’, så förstår ni kanske vad jag menar.” Därmed överförs Astrid Lindgrens värderingar till ett nytt sammanhang där hon får representera en person som förde de fattigas

och svagas talan. Slutsatsen är att om hon på 1950-talet skrev om de frusna och svältande syskonen i fattigdomens dagar så skulle hon idag ha skrivit samtidsrealistisk barnlitteratur med socialt patos. Celebriteten Astrid Lindgrens funktion är då som nu att vara en symbol och representant för ”det goda”. För att avslutningsvis knyta an till inledningens anekdot så är detta något Mark Levengood skämtat om i sin bok *Rosor, min kära, bara rosor*: ”Gud har i detta land ersatts av någon som heter Astrid Lindgren” (2012:26) och han har i flera sammanhang utvecklat detta påstående genom att säga: ”och Gud får man kritisera – men inte Astrid Lindgren” (telefonsamtal med Mark Levengood 2017-12-07). Om det däremot gjutits nytt innehåll i själva ”beundrandet” är svårt att påvisa och något framtiden får utvisa.

Referenser

- Andersen, Jens (2014), *Denna dagen, ett liv: En biografi över Astrid Lindgren*. Stockholm: Norstedts.
- Bečević, Zulmir (2009), *Svenhammings journaler*. Stockholm: Alfabet.
- Berggren, Jan (2008), *Inte bara kungar. Makten och kunskapen, näringarna och kulturen från Nils Dacke till Astrid Lindgren*. Stockholm: Carlsson.
- Bird, Elizabeth S. (1992), *For Enquiring Minds: A Cultural Study of Supermarket Tabloids*. Knoxville: University of Tennessee Press.
- (2003), *The Audience in Everyday Life. Living in a Media World*. London: Routledge.
- Bjorvand, Agnes-Margrethe (2015), *Astrid Lindgren*, ill. Lisa Aisato. Oslo: Cappelen Damm.
- Breitner, Lena, ”Astrid Lindgren arbetade för Säpos föregångare”, i *Expressen* 2015-01-04.
- Bäckman, Lilian (2017), *Tre feministiska sagor*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Couldry, Nick & Andreas Hepp (2003), ”Conceptualizing Mediatization: Contexts, Traditions, Arguments”, *Communication Theory*, 2003:23.
- Dalén, Cilla & Annelie Drewsen (2017), *Astrid Lindgren. Ett liv*. Helsingborg: Vilja förlag.
- Driessens, Olivier (2013), ”The celebrityization of society and culture: Understanding the structural dynamics of celebrity culture”, *International Journal of Cultural Studies*, 2013:16.
- Dyer, Richard (1998), *Stars*. London: BFI Publ.
- Ehriander, Helene (2011), ”Astrid Lindgren – vår ’Favorit-Astrid’”, i Helene Ehriander & Maria Nilson (red.), *Starkast i världen!: att arbeta med Astrid Lindgrens författarskap i skolan*. Lund: BTJ Förlag.
- Ehriander Helene & Martin Hellström (red.) (2015), *Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap*. Stockholm: Liber.
- Ek, Mattias, ”Astrid Lindgrens företag i bråk med SD”, i *Expressen* 2017-03-23.
- Forslid, Torbjörn & Anders Ohlsson (2001), *Författaren som kändis*. Malmö: Roos & Tegnér.
- Johnson, Richard (2006), ”Exemplary differences. Mourning (and not mourning) a princess” i David Marshall (red.), *The Celebrity Culture Reader*. New York and London: Routledge.
- Klinkmann, Sven-Erik (2009), ”Populärkulturella ikoner. En introduktion”, *Kulturella perspektiv*, 2009: 3-4.
- Lindgren, Astrid & Louise Hartung (2016), i Jens Andersson och Jette Glargaard (red.), *Jag har också levat! En brevväxling mellan Astrid Lindgren och Louise Hartung*. Stockholm: Salikon.
- Lindgren, Astrid (2007), *Krumelurpiller: Astrid Lindgrens bästa citat för stora och små*, red. Margareta Krantz. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Lindgren Astrid & Karin Nyman (2015), *Krigsdagböcker 1939-1945*. Stockholm: Salikon.

- Lindgren, Astrid, "Pomperipossa i Monismanien", i *Expressen* 1976-03-10.
- Lindgren, Astrid & Sara Schwardt (2014), "*Dina brev lägger jag under madrassen*": en brevväxling 1971–2002. Stockholm: Salikon förlag.
- Lindgren, Astrid & Margareta Strömstedt (1997), *Astrids klokbok*. Stockholm: Eriksson & Lindgren.
- Lindström, Kristina (2014), *Astrid*. Stockholm: Sveriges Television.
- Montelius, Martina, "I dag hade Astrid Lindgren skrivit om marockanska gatubarn", i *Expressen* 2017-08-03.
- Moran, Joe (2006), "The Reign of Hype", I P. David Marshall (red.), *The Celebrity Culture Reader*. New York and London: Routledge.
- Ohlsson, Anders, Torbjörn Forslid & Ann Steiner (2014), "Literary celebrity reconsidered", *Celebrity Studies*, 2014:5.
- Ohlsson, Kristina (2016), *Det magiska hjärtat*. Stockholm: Lilla Piratförlaget.
- Persson, Åke (2013), *Berömda sista ord och historien bakom dem*. Lund: Historiska Media.
- Rojek, Chris (2001), *Celebrity*. London: Reaktion
- Schwardt, Sara (2017), "*Kära Astrid, det är jag igen*". *Brev utan svar*. Stockholm: Salikon.
- Strömstedt, Margareta (2007), *Astrid Lindgren. En levnadsteckning*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Turner, Graeme (2014), *Understanding Celebrity*. London: SAGE.
- Åberg, Anders (2011), "Remaking the National Past: The Uses of Nostalgia in the Astrid Lindgren Films of the 1980s and 1990s", i Bettina Kümmerling-Meibauer & Astrid Surmatz (red.), *Beyond Pippi Longstocking: Intermedial and International Aspects of Astrid Lindgren's Works*. New York & London: Routledge.

Elektroniska källor

- <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1602&artikel=1676491> 2017-05-30
- <http://www.dagensvimmerby.se/nyheter/noje/e/2097/ar-citatet-verkligen-astrid-lindgrens/> 2017-06-07

Frågelistor

- Lunds Universitets Folkklivsarkiv, LUF 229.
- Nordiska museet (Sp 231).

Övrigt

- Telefonsamtal med Mark Levensgood 2017-12-07.

LUF 229/Sp 231 Astrid Lindgren

Astrid Lindgren (1907–2002) är känd över hela världen för sina barnböcker. Många av böckerna har också filmatiserats och de visor hon skrev texterna till har blivit en del av den svenska sångskatten. Både på Junibacken i Stockholm och Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby kan vi möta hennes karaktärer och se utställningar om hennes författarskap. Astrid Lindgren deltog också i den svenska samhällsdebatten på flera olika områden. Hon fick flera priser för sitt författarskap och Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne instiftades år 2002 av den svenska regeringen. Hennes begravning i Storkyrkan i Stockholm blev statsmannalik och såväl den svenska kungafamiljen som statsministern var där. Samlingen med Astrid Lindgrens originalmanuskript i Kungliga Biblioteket blev 2005 uppsatt på UNESCO:s Världsmminneslista. Det har höjts röster för att Astrid Lindgren skulle få Nobelpriset i litteratur, att hennes bild skulle finnas på de svenska sedlarna och många gånger i olika sammanhang röstades hon fram som den populäraste och mest betydelsefulla svensken.

Astrid Lindgrens böcker

Vilka av Astrid Lindgrens böcker tycker du bäst om? Vilken karaktär är din favorit och varför är det så? Finns det någon särskild episod som gjort starkt intryck på dig? Hur kom du i kontakt med Astrid Lindgrens författarskap? Har du läst böckerna som barn, för barn eller som vuxen för din egen skull? Har du något minne från din barndom som har med Astrid Lindgrens böcker att göra? Läste ni hennes böcker när du gick i skolan? Känner du till några av de pjäser hon skrev och har du i så fall varit med och spelat några av dem?

Vad vet du om hur dagens barn upplever Astrid Lindgrens böcker och filmer? Varför tror du att hennes böcker blivit översatta till så många språk? Vad är det i dessa böcker som gör att de kan läsas världen över? Minns du bilderna i böckerna och vem som gjort dem? Har illustrationerna varit betydelsefulla för din upplevelse av berättelserna?

Astrid Lindgrens berättelser i andra media

Har du sett några filmer som bygger på Astrid Lindgrens berättelser? Vad tycker du om dem i förhållande till böckerna? Har du sett några teaterföreställningar som gjorts efter böckerna? Var och när? Har du sett någon TV-serie baserad på Lindgrens böcker eller karaktärer?

Flera berättelser har också legat till grund för andra media, som datorspel och ljudinspelningar. Har du erfarenhet av någon av dessa? Har du lyssnat på/sjungit några sånger förknippade med Astrid Lindgrens böcker eller filmatiseringarna av dem? När, var och i vilka sammanhang?

Har du besökt Junibacken (i Stockholm) eller Astrid Lindgrens Värld (i Vimmerby)? I vilket sammanhang? Vad tycker du om dessa platser? Har du sett, köpt eller fått föremål eller souvenirer som anknyter till Astrid Lindgrens berättelser? Exempel på sådana kan vara t-shirtar med Emil-tryck, gosedjur i form av Herr Nilsson eller pennskrin med Ronja Rövardotter-motiv.

Personen Astrid Lindgren

Har Astrid Lindgren varit betydelsefull för dig på något sätt? Försök att beskriva dina känslor för Astrid Lindgren som person. Vad känner du och vad tänker du när du ser en bild på henne eller hör hennes röst?

Kommer du ihåg några av de samhällsdebatter som Astrid Lindgren blandade sig i, eller rent av startade? Vet du något om henne som person och det liv hon levde? Har du hört henne på radio i något sammanhang eller sett henne på TV? Finns det något särskilt hon sagt som du minns och som du tagit till dig? Varför tror du att Astrid Lindgren blev en så populär person.